

SCENARIUSZE LEKCJI
„FILM DLA KOSMITÓW”

POCHWAŁA WYOBRAŹNI. „FILM DLA KOSMITÓW”

Czy prawdziwy amator kina, fan obrazów z Busterem Keatonem i wielbiciel kinematograficznych wynalazków Kazimierza Prószyńskiego mógłby odmówić zadania stworzenia własnego filmu dla kosmitów? Jeremi, główny bohater filmowej opowieści Piotra Stasika, nie waha się ani przez chwilę. W jaki sposób jednak ma zrealizować tak śmiały projekt, jeśli lepiej niż w rzeczywistym świecie, czuje się w tym wirtualnym?

Jeremi to nastolatek, który marzy o karierze tiktokera. Publikuje w Internecie pomysłowe filmiki i choć zyskuje kolejnych obserwatorów, jego kontakt z najbliższym otoczeniem wydaje się utrudniony. Sytuacja ulega zmianie, gdy chłopiec trafia na wakacje na wieś, do dziadka. Otrzymuje tu od swojego taty – pracownika agencji kosmicznej – tajemniczego robota, który instruuje go, w jaki sposób nakręcić film dla przybyszów z odległych galaktyk. Chłopiec stopniowo otwiera się na otaczający go świat, którego urok ma pokazać na ekranie.

SLOW LIFE OFFLINE

Jeremi szybko przekonuje się, że jednym z atutów rezygnacji z elektroniki jest somatyczne („na własnej skórze”) poznanie bogactwa i różnorodności świata. **Uzależnienie od smartfonów i Internetu, z którym borykają się dziś nie tylko młodzi ludzie, oddala wielu z nas od zmysłowo doświadczanej rzeczywistości, skazuje na izolację i zamknięcie w czterech ścianach mieszkań.** „Film dla kosmitów” zwraca uwagę na fakt, **że ten problem jest możliwy do rozwiązania.** Doznawanie rzeczywistości poprzez zmysły, bez nadmiernej ostrożności, niesie całą paletę sensorycznych przeżyć. Bohaterowie „Filmu dla kosmitów” (Jeremi i przyjaciele, których wkrótce poznaje) brudzą się mokrą ziemią, wpadają do strumienia, chodzą boso po lesie. Biegają, nie bojąc się zadyszki. Rzykują upadki. Śpią razem w domku na drzewie. Kontakt z przyrodą uczy ich odwagi, uważności i samodzielności, przekonuje, że mogą zaufać swoim oczom, uszom, dłoniom i stopom.

Główny bohater, który rezygnuje z kontaktu z anonimowymi obserwatorami w mediach społecznościowych, uczy się też budowania relacji w świecie rzeczywistym. Okazuje się, że wielkie zadania (a takim jest z pewnością nakręcenie filmu dla kosmitów), wymagają zdobycia umiejętności współpracy. Nowi przyjaciele chłopca chętnie angażują się w kolejne zadania wysyłane przez robota. Najciekawsze pomysły rodzą się wtedy, kiedy zaczynają ze sobą rozmawiać – bez presji i bez uprzedzeń. Ukazanie procesu tworzenia i zacieśniania się więzi między bohaterami to zasługa reżysera i ekipy, którzy dostosowali harmonogram nagrań do chęci i możliwości młodych aktorów. Niespieszny bieg fabuły odpowiada tempu budowania się relacji rówieśniczych.

KOSMOS I WYOBRAŹNIA

Obraz Piotra Stasika wpisuje się w ożywioną ostatnio dyskusję dotyczącą istnienia pozaziemskich cywilizacji. Odkąd temat UFO trafił na łamy poważanych czasopism, niecierpliwie czekamy na sygnały, które mogliby nam wysłać mieszkańcy tego samego wszechświata. Czy na pewno jesteśmy sami w kosmosie? A może przypominamy mieszkańców wielkich osiedli, którzy, zajęci codziennymi sprawami, nie zauważają swoich sąsiadów? Niezależnie od tego, czy ktoś (i kto) towarzyszy nam w nieustannej, międzygwiazdnej podróży, wydaje się, że samo wzniesienie wzroku w niebo przynosi ludzkości wiele korzyści. Pozwala sięgnąć myślom dalej i pobudza wyobraźnię. **Bohaterowie filmu Stasika, zaintrygowani możliwością przekazania wiadomości z Ziemi nieznanym istotom, zaczynają inaczej postrzegać otaczającą ich rzeczywistość i twórczo ją kształtować. Kontekst kosmiczny jest więc doskonałym punktem wyjścia do refleksji nad źródłami kreatywności.**

„Niechaj człowiek (...) spojrzy na się jak na coś zabłąkanego w tym zakątku przyrody i niechaj z tego małego więzienia (...) nauczy się oceniać ziemię, królestwa, miasta i samego siebie” – zachęca Blaise Pascal¹. Barokowy filozof zdaje sobie sprawę, że dumanie nad sprawami nieba sprzyja dystansowaniu się od problemów codzienności, które niekiedy czynią nas ślepyimi na wielkie, metafizyczne tajemnice. Pascal dostrzega też, że nieskończoność może dotyczyć nie tylko dalekich, niezbadanych światów, ale także organizmów ziemskich, złożonych z niedostrzegalnych gołym okiem, niewyobrażalnie małych cząsteczek. Myśliciel, zafascynowany ogromem kosmosu i wielością „światów” w atomie, postrzega człowieka jako jednostkę zawieszoną między dwiema otchłaniami².

Podobnym tropem podążają twórcy „Filmu dla kosmitów”, w którym, jak u Pascala, zderzają się skale mikro i makro. Intrygujące zbliżenia, ukazujące, że również to, co ziemskie, może być tajemnicze – liście, łodygi, wzory na owadzych skrzydłach – wydają się zaskakująco potrzebne do tego, by poszerzać perspektywę w kosmiczną nieskończoność.

OCZAMI DZIECKA

Jeremi, który trafia z nowoczesnego domu w mieście na wieś, początkowo wydaje się rozczarowany brakiem łatwego dostępu do elektroniki i znanych mu udogodnień. Przestrzeń w „Filmie dla kosmitów” jest przecież niepozorna – oto las, dom na drzewie, nieczynna bocznica kolejowa, opuszczone budynki o niewiadomym przeznaczeniu, zakurzony pokój, pełen dziwnych, teatralnych rekwizytów. Prezentowane w „Filmie dla kosmitów” miejsca – z perspektywy pędzącego gdzieś świata, świata, w którym liczą się pieniądze i prestiż – można byłoby potraktować lekceważąco. Jeśli jednak przyrzeć im się uważniej, ujawniają zaskakujący potencjał. Zachęcają bowiem do tego, by wejść z nimi w osobiste relacje, niepokoją, prowokują, zadają pytania. **Okazuje się, że nieoczywista przestrzeń to domena dzieci, które w zabawach, grach i eksperymentach potrafią nadawać nowe, niezwykle pomysłowe znaczenia temu, co przegapili dorośli.**

Zdaniem Brunona Schulza sztuka może odgrywać rolę swoistego regresu, stanowić próbę powrotu do pierwotnego stanu świadomości, w którym należy upatrywać źródeł twórczej ekspresji. Opowieść o świecie, spisana przez młodych ludzi, dla których doświadczenie rzeczywistości

nie zostało jeszcze zakłócone rutyną, może nas zaskoczyć i oczarować. Zdjęcie z postrzeganych na co dzień obrazów filtrów stereotypów i uprzedzeń, a przede wszystkim – filtrów naszej wszechwiedzy (las jest zielony, woda jest niebieska) – pozwala zobaczyć w tym, co już znamy, trudną do rozwikłania zagadkę.

Kolejne kadry w „Filmie dla kosmitów”, prowokowane spojrzeniem dziecięcych bohaterów, ujawniają nasze codzienne roztargnienie. Nie pozostawiają też złudzeń co do tego, jak wiele doświadczeń pozostaje niedostępnych dla tego, kto myśli, że widział już wszystko. Dla tego, kto nie ma czasu, by pochylić się nad kanapką i zbadać dziury w serze. Kto pomija bocznicę kolejową i nie błądzi po opuszczonych magazynach. Kto jest ślepy na urok salonów fryzjerskich w małych miasteczkach. Kto nieustannie się spieszy.

„Film dla kosmitów” potwierdza prawdę, której domyślamy się wszyscy – jeśli ktokolwiek miałby przybliżyć obcym cywilizacjom zawile meandry naszej codzienności, najlepiej gdyby były to dzieci.

dr Agata Szulc-Woźniak

¹ B. Pascal, *Myśli*, przeł. T. Boy-Żeleński, Poznań-Warszawa 1921, s. 48.

² Por. J. Sokołowska, *Dwie nieskończoności*, Warszawa 1978, s. 13-17.

O AUTORCE:

Agata Szulc-Woźniak – literaturoznawczyni, nauczycielka języka polskiego. W 2022 r. obroniła z wyróżnieniem doktorat na poznańskiej polonistyce, nagrodzony I miejscem w konkursie Inki Brodzkiej-Wald. Publikowała m. in. w „Ruchu Literackim”, „Narracjach o Zagładzie” i „Kontekstach Kultury”. Niedawno wydała edycję odnalezionych przez siebie wierszy Joanny Pollakówny („Wieczność dopełni”, Warszawa 2023).

TWÓJ/WASZ FILM DLA KOSMITÓW

SCENARIUSZ WARSZTATÓW FILMOWYCH

AUTOR: Piotr Stasik

GRUPA WIEKOWA:

klasy 4-8 szkół podstawowych, szkoły ponadpodstawowe

CZAS REALIZACJI:

projekcja „Filmu dla kosmitów” (90 min + dyskusja), minimum cztery godziny lekcyjne (w odstępach kilkudniowych), praca w domu lub oddzielna, dwudniowa sesja warsztatowa

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- ▶ Budowanie świadomości komunikacyjnego potencjału filmu (film jako pretekst do rozmowy, opowiadania o sobie, poznawania siebie i innych ludzi).
- ▶ Kształtowanie wiedzy na temat różnic między filmem dokumentalnym i fabularnym.
- ▶ Zwrócenie uwagi na problem, który może stanowić istnienie życia pozaziemskiego.
- ▶ Nauka postrzegania rzeczywistości z dystansu (spojrzenie z perspektywy kosmosu na świat, w którym żyjemy).

CELE OPERACYJNE:

uczeń/uczennica:

- ▶ potrafi opowiedzieć o sobie i swoim świecie za pomocą filmu,
- ▶ świadomie traktuje film/tworzenie jako formę komunikacji z widzem,
- ▶ potrafi zrealizować krótki film dokumentalny – napisać prosty scenariusz, przeprowadzić rozmowę przed kamerą, zmontować materiał filmowy,
- ▶ buduje umiejętność postrzegania swojego życia i spraw ludzkości z różnych perspektyw,
- ▶ wzmacnia i docenia umiejętność posługiwania się w pracy intuicją,
- ▶ uczy się uważności w myśleniu i podejściu do drugiego człowieka.

FORMY I METODY PRACY:

warsztat filmowy, burza mózgów, praca w grupach, wykład

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE:

filmy dokumentalne

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

...

○ WSTĘP

PROJEKCJA „FILMU DLA KOSMITÓW” + DYSKUSJA

Zadanie dla uczniów:

Obejrzyjcie „Film dla kosmitów”. Przyjrzyjcie się szczególnie części, w której Jeremi z pomocą Zosi i Kacpra przygotowuje swój film dla kosmitów.

Zastanówcie się nad poniższymi kwestiami:

- ▶ Jakie pytania zadawali bohaterowie, nagrywając film dla kosmitów?
- ▶ Które wypowiedzi wydają wam się najciekawsze i dlaczego?
- ▶ Jakie emocje towarzyszyły bohaterom filmu podczas nagrań i jak je komentowali?
- ▶ Jak myślicie – czy proces tworzenia filmu dla kosmitów został dokładnie opisany w scenariuszu czy był raczej zainscenizowany? Po co zastosowano taki zabieg w filmie? Dlaczego łączy się formę filmu fabularnego i dokumentalnego w jednym utworze?

○ LEKCJA 1

FILMOWE INSPIRACJE

Zadanie dla uczniów:

Zanim przystąpicie do realizacji swojego filmu, obejrzyjcie kilka filmowych inspiracji (wszystkie można znaleźć w Internecie):

- ▶ *Gadające głowy*, reż. Krzysztof Kieślowski,
- ▶ *Szkoła podstawowa*, reż. Tomasz Zygadło,
- ▶ *Film balkonowy*, reż. Paweł Łoziński,
- ▶ *Elementarz*, reż. Wojciech Wiszniewski,
- ▶ *Gdzie szukać kosmitów*, reż. Antoni Orwiński (fragmenty tego filmu znalazły się w „Filmie dla kosmitów”).

Pytania do uczniów po projekcji filmów:

- ▶ Po co robi się filmy?
- ▶ Czy znacie filmy, które nie służą tylko rozrywce?
- ▶ Czy potraficie podać przykłady takich filmów?
- ▶ Czy film może zmienić coś w życiu? Czy filmy mogą zmieniać świat?
- ▶ Co to jest film dokumentalny? Czym różni się od reportażu?

○ LEKCJA 2

REALIZACJA FILMU DLA KOSMITÓW

Prowadzący/-ca proponuje uczniom stworzenie własnego filmu lub indywidualnych, krótkich filmów dla kosmitów.

Wstęp i zadania dla uczniów:

Wyobraźcie sobie, że to, co nakręcicie i zmontujecie, polecą w kosmos i zostanie odczytane przez obcą cywilizację. Jak mógłby wyglądać film dla

kosmitów? Co mogłoby się w nim znaleźć? Przemyślcie te pytania najpierw indywidualnie, a później zróbcie burzę mózgów na temat nagrania dla obcych cywilizacji w waszej grupie lub klasie. Spiszcie wszystkie pomysły na kartce.

Zastanawiając się, jak będzie wyglądał wasz film, możecie posłużyć się podpowiedziami zawartymi w dalszej części scenariusza. Nagranie może się składać z kilku części zaproponowanych poniżej (lub też z wybranej jednej). Możecie również modyfikować poniższe propozycje.

Przesłanie do kosmitów

Zapytajcie swoich bohaterów o to, co powiedzieliby, gdyby stanął przed nimi prawdziwy kosmita. Jak opisałiby życie na Ziemi, nasze relacje, to, co jest dla nas najważniejsze?

Rejestrowanie odpowiedzi na pytania zacznijcie od siebie – nagrywajcie się w parach albo jeszcze lepiej trójkami (zamieniajcie się rolami: operator, reżyser/prowadzący rozmowę, bohater) albo sfilmujcie się sami telefonem w funkcji selfie. Sprawdźcie, jak czujecie się przed kamerą. Może przyjdą wam do głowy

nowe pytania, albo zadacie te, które przygotowaliście, ale w inny sposób?

Następnie sfilmujcie swoich znajomych, rodzinę, a później odważcie się nagrywać zupełnie obcych ludzi np. w jakimś ruchliwym miejscu (targ, rynek miasta).

Obraz naszego świata

Pokaż kosmitom nasz, ludzki świat – może to być twój pokój, boisko szkolne, zakład naprawy samochodów, sklep albo jakiś detal, który opowiada o tobie, o twoim świecie, o ludzkości. Opisz na przykładach, na czym polega praca, uczenie się. Możesz też spróbować wyjaśnić kosmitom, co to są emocje i na czym polegają relacje między ludźmi (opisz swoimi słowami/pokaż, co to miłość, nienawiść, przyjaźń itd.). Nagrywaj wybrane przedmioty, sytuacje i komentuj je od razu albo nagraj komentarz później i dołącz go z offu.

PRZYKŁADY:

- ▶ Opowiedz o samochodzie, pokazując jego części, opisując działanie, dobre i złe strony.
- ▶ Opowiedz o swoim przyjacielu/przyjaciółce – jak spędzacie czas, na czym polega wasza przyjaźń, dlaczego akurat wy się przyjaźnicie?

Apel do kosmitów

Nagraj apel/prośbę o pomoc do kosmitów (może być osobista, może być dla rodziny, kraju lub całego świata/ludzkości).

! PORADY DOTYCZĄCE REALIZACJI FILMU, KTÓRE WARTO PRZEKAZAĆ UCZNIOM:

1. **Przy nagrywaniu rozmów koniecznie korzystajcie ze statywu.** Ruchy kamery przy statycznym bohaterze niepotrzebnie odwracają naszą uwagę.
2. **Oprócz statywu użyjcie zewnętrznego mikrofonu – na kablu lub bezprzewodowego.** To bardzo ważne szczególnie, gdy nagrywacie na ulicy. Jeśli nie macie mikrofonu, zadbajcie o to, żeby rozmowę przeprowadzić w cichym miejscu. Na zatłoczonej ulicy mikrofon z kamery lub smartfona powinien być bardzo blisko osoby, którą nagrywacie (max. 1 m).
3. **Nagrywając wypowiedzi swoich bohaterów, starajcie się ich nie przepytwać.** Stwórzcie atmosferę zaufania, rozmowy. Słuchajcie wypowiedzi i reagujcie na nie. Pamiętajcie, że nie robicie sondy ulicznej dla wieczornych wiadomości. Wasze zadanie polega na uzyskaniu pogłębionych wypowiedzi.
4. **Możecie zadać przygotowane przez was pytania wcześniej i dać rozmówcom czas do namysłu,** ale nie zawsze jest to korzystne. Zdarza się, że najciekawsze są spontaniczne reakcje. Musicie sprawdzić, która metoda w waszym przypadku daje lepsze efekty. Może to zależeć od bohaterów, z którymi rozmawiacie, waszego sposobu pracy, waszych cech charakteru, a nawet od miejsca, w którym nagrywacie.
5. **Kierujcie się intuicją** – są ludzie, którzy potrzebują tylko zapalnej iskry, jednego zdania, tematu, żeby zacząć mówić. Nie gaście ich zapału zbyt długim

wstępem. Są też osoby, które wymagają dłuższego oswojenia się z kamerą, nakierowania ich myśli na konkretny temat. Każda (skuteczna) metoda jest dobra.

6. **Czasami pierwsza wypowiedź jest najlepsza**, najbardziej naturalna. Zdarza się też, że warto poprosić rozmówcę, aby powiedział to samo, ale innymi słowami.
7. **Pamiętajcie, że nawet przy krótkim kontakcie rozmowa z waszym bohaterem może być ciekawym i emocjonującym spotkaniem z drugim człowiekiem.**
8. **Osoba, z którą rozmawiacie, musi czuć się komfortowo.** Spróbujcie nagrywać w miejscu, gdzie nikt postronny nie będzie wam się przyglądał, np. w szkole wybierzcie pustą i cichą salę, a jeśli jesteście w ruchliwej części miasta, znajdźcie miejsce na uboczu, zapewniające bardziej intymną atmosferę (przepytывanie kogoś przed kamerą przy całej klasie może nie być najlepszym pomysłem nie tylko dlatego, że wasz bohater będzie się denerwował, ale także dlatego, że rozmowa zacznie przypominać występ na scenie).
9. **Bądźcie przygotowani od strony technicznej**, tak, żebyście nie stracili pierwszego entuzjazmu osoby, z którą rozmawiacie. Jeśli musicie poprawić dźwięk lub obraz, postarajcie się, żeby dla waszego bohatera nie był to moment zniecierpliwienia i stresu, ale okazja np. do żartu.
10. **Bądźcie przygotowani (od strony merytorycznej i technicznej)**, a dzięki temu, być może, uda wam się posłużyć intuicją i wejść w autentyczny kontakt z osobami, z którymi rozmawiacie.

Suplement – rejestrator rzeczywistości

Materiał do filmu możecie nagrać, korzystając ze zbudowanego przez siebie rejestratora rzeczywistości (podobnego do tego, jakiego używa Jeremi w „Filmie dla kosmitów”).

Rejestrator to coś w rodzaju połączenia stabilizatora do kamery/smartfona z przenośnym biurkiem, do którego możecie przyczepić notes z pytaniami, powerbank, wielofunkcyjny szczyryk, a nawet mały wiatraczek. Urządzenie nie tylko posłuży wam jako stabilizator obrazu, ale także pozwoli poznać bohaterów nagrań. Dzięki temu, że jest czymś niespotykanym i dziwnym, może zaciekawić, dać pretekst do rozmowy, sprawić, że szybciej polubicie się z waszymi bohaterami.

WSKAZÓWKI:

- ▶ Potraktujcie rejestrator i jego użycie jako rodzaj performan- ce’u, ale nie szarżujcie. Pamiętajcie, że prezentacja urządzenia ma być wstępem do może krótkiej, ale poważnej rozmowy.
- ▶ Stelaż rejestratora możecie zbudować z cienkich deseczek połączonych kątownikami i śrubkami, a zawieszać go na sobie za pomocą szelek, gumy lub sznurka. Możecie też wykorzystać gotowe stelaże np. używane nosidło do bębna, które rozbudujecie o niezbędne dla was funkcje.

Propozycja i zadania dla uczniów:

Możecie zmontować jeden wspólny film ze wszystkich materiałów, ale możecie też zrobić wiele indywidualnych filmów (wtedy każdy montuje swój krótki materiał).

WSKAZÓWKI:

- ▶ Wybierzcie najciekawsze wypowiedzi i umieśćcie je na jednym timelinie w programie montażowym.
- ▶ Zróbcie sobie jeden dzień lub kilka dni przerwy. Niech materiał „odpocznie”, a wasza głowa zapomni o tym, co nagralście.
- ▶ Teraz obejrzyjcie wybrane materiały w całości. Zastanówcie się, jak je ułożyć. Może odnajdziecie w wypowiedziach bohaterów coś, co pozwoli wam je uporządkować zgodnie z jakąś zasadą (najprostszy, ale też bardzo skuteczny klucz to ułożenie wypowiedzi według wieku rozmówców, ale możecie zdecydować się na wybór innej zasady – uporządkowanie materiałów od najśmieszniejszych, przez bardziej pogłębione, aż do tych najbardziej emocjonujących). Pamiętajcie, żeby na początku filmu znalazły się wypowiedzi, które wprowadzają nas w temat, a z czasem takie, które powodują u widza coraz większe emocje. Tuż przed końcem albo na samym końcu nagrania powinny znaleźć się te najciekawsze.
- ▶ Pamiętajcie, żeby informacje się nie powtarzały. Gotowy film nie może być zbyt długi (najlepiej, gdybyście zmieścili się w 3-10 minutach).

Obejrzyjcie po długiej przerwie wasz film. Przeanalizujcie wspólnie wszystkie etapy jego tworzenia. Oceńcie z perspektywy czasu czy na pewno jest on tylko filmem dla kosmitów?

Pytania do uczniów:

- ▶ Jaki obraz ludzkości/waszego świata odczytaliby kosmici, gdyby mogli poznać nasze życie tylko przez pryzmat nagrania, które stworzyliście? Co o tym myślicie?
- ▶ Czy ten film można byłoby pokazać na przykład rodzicom lub politykom? Dlaczego tak? Dlaczego nie?
- ▶ Czy udało Wam się opowiedzieć o tym, o czym planowaliście na początku, a może przekazaliście coś więcej? Czy obraz jest tożsamy z tym, co myślicie? Jaką rolę odegrała w waszej pracy intuicja?

ŹRÓDŁA:

- J. Bławut, *Bohater w filmie dokumentalnym*, Łódź 2010.
 L. Grobel, *Sztuka wywiadu. Lekcje mistrza*, przeł. E. Spirydowicz, Warszawa 2006.
 K. Kieślowski, *O sobie*, Kraków 1997.
 L. Zonn, *O montażu w filmie dokumentalnym*, Warszawa 1986.

O AUTORZE:

Piotr Stasik – reżyser filmów dokumentalnych i fabularnych, operator, autor programów i seriali edukacyjnych, wykładowca i animator kultury. Absolwent Szkoły Wajdy oraz Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych UW. Prezes Instytutu im. Prószyńskiego – fundacji wspierającej m. in. działania na rzecz powrotu do natury. Uczestnik laboratorium Biennale College Cinema w Wenecji. Członek Europejskiej i Polskiej Akademii Filmowej. Autor nagradzanych na całym świecie filmów dokumentalnych (m.in. nominowany do Europejskiej Nagrody Filmowej „21 x Nowy Jork”, „Dziennik z podróży” – portret Tadeusza Rolke, czy „Koniec lata”). Reżyser oraz współscenarzysta „Filmu dla kosmitów”.

CO MAMY DO POWIEDZENIA KOSMITOM? SCENARIUSZ LEKCJI JĘZYKA POLSKIEGO

AUTORKA: dr Agata Szulc-Woźniak

GRUPA WIEKOWA:

klasy 4-8 szkół podstawowych

PRZEDMIOT:

język polski

CZAS REALIZACJI:

jedna godzina lekcyjna

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- ▶ Kształcenie umiejętności twórczego pisania (rozwój wyobraźni).
- ▶ Powtórzenie wiedzy o środkach stylistycznych (ćwiczenia praktyczne).
- ▶ Ćwiczenie wypowiedzi argumentacyjnych.
- ▶ Doskonalenie umiejętności wypowiadania się na forum klasy.
- ▶ Ćwiczenie umiejętności pracy w grupie.
- ▶ Poszerzanie słownictwa.

CELE OPERACYJNE:

uczeń/uczennica:

- ▶ potrafi swobodnie wypowiedzieć się na zadany temat,

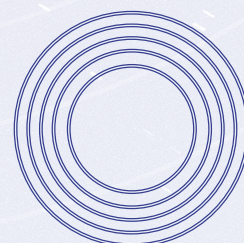
- ▶ potrafi wskazać synonimy wybranych słów,
- ▶ rozumie pojęcia: synonimu, epitetu, przenośni, porównania, parafrazy,
- ▶ potrafi uzasadniać swoje zdanie i budować wypowiedzi argumentacyjne,
- ▶ potrafi pracować w grupie.

FORMY I METODY PRACY:

burza mózgów, rozmowa kierowana, praca w grupach, zdania niedokończone, kolaż

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE:

tablica, kilka kartek A3, niepotrzebne gazety, ulotki, broszury, kleje (lub taśmy klejące), nożyczki, markery, list od kosmitów (zał. 1)

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

...

WSTĘP

ZAŁĄCZNIK 1

Nauczyciel/-ka informuje uczniów, że otrzymał/-a tajemniczy, zaszyfrowany list od nieznannej cywilizacji, który częściowo udało się odczytać specjalistom. Przekazuje uczniom komunikat (**załącznik 1**) i wyjaśnia, że celem lekcji będzie udzielenie kosmitom odpowiedzi na ich wiadomość.

BURZA MÓZGÓW

Nauczyciel/-ka pyta uczniów, co warto przekazać kosmitom o życiu na Ziemi. Zachęca klasę do krótkiej rozmowy. Uwzględniając propozycje uczniów, prowadzący/-ca tworzy na tablicy mapę myśli. Pozwoli to graficznie uporządkować kolejne odpowiedzi, które będą koncentrowały się wokół większych zagadnień np. środowiska, klimatu, człowieka, zwierząt, problemów ludzkości (np. wojny, choroby, głód). Rozmowę można krótko podsumować, parafrazując wypowiedzi dzieci („Wielu z nas uważa, że Ziemia to piękna planeta, o którą warto się troszczyć”, „Zwracacie uwagę na problem zanieczyszczenia środowiska”, „Część z Was jest zdania, że warto uprzedzić kosmitów o tym, że na Ziemi występują gwałtowne zjawiska atmosferyczne”). W starszych klasach można sprobować zproblematyzować rozmowę,

zadając pytania i zachęcając do poszukiwania bardziej oryginalnych peryfraz, metafor i porównań:

- ▶ W jaki sposób wytłumaczyć kosmitom, czym jest uczucie ciepła?
- ▶ Jak opisać wschód księżyca mieszkańcom planety, która nie ma naturalnego satelity?
- ▶ Jak opowiedzieć kosmitom o kąpielach w morzu?

KOLAŻ - PRACA ZESPOŁOWA

Nauczyciel/-ka łączy klasę w kilkusobowe grupy (A, B i C), które będą przygotowywać wiadomość dla kosmitów w formie kolażu. Każdy zespół powinien być zaopatrzony w kartkę A3, zestaw gazet, klej, nożyczki i marker. Grupy zapisują na planszach hasła:

GRUPA A:

Na Ziemi zwróćcie uwagę na...

GRUPA B:

Na Ziemi uważajcie na...

GRUPA C:

Na naszej planecie mogą Wam się spodobać...

Zadanie polega na doklejeniu do hasła wyciętych z gazet obrazków, zdjęć lub nagłówków/fragmentów artykułów, a następnie dopisaniu do nich odpowiednich uzasadnień (np. Na Ziemi zwróćcie uwagę na [obrazek z psami], dlatego, że to stworzenia, które będą do Was życzliwie nastawione; Na Ziemi uważajcie na [hasło: „Nielegalna broń”], bo broń palna jest niebezpieczna tak samo jak deszcze diamentów; Na naszej planecie mogą Wam się spodobać [zdjęcie zabytkowego pałacu], bo są świadectwem ciekawych czasów, które minęły).

Podczas wykonania tego zadania warto ustalić kilka zasad. Można je wybrać spośród zaproponowanych poniżej:

- ▶ Na każdej planszy musi pojawić się przynajmniej pięć/siedem uzasadnień.
- ▶ Uzasadnienia nie mogą się powtarzać.
- ▶ Uzasadnienia nie mogą być krótsze niż osiem/dziesięć słów.
- ▶ W każdym uzasadnieniu musi pojawić się przynajmniej jeden epitet/ jedno porównanie.
- ▶ Kosmici nie rozumieją słów odnoszących się do wrażeń wzrokowych.
- ▶ Kosmici porozumiewają się telepatycznie – nie słyszeli dotąd żadnych dźwięków.

Nauczyciel/-ka nadzoruje pracę każdej z grup. Zadaje uczniom pytania, pomaga szukać rozwiązań, aktywizuje mniej zaangażowanych członków zespołów.

PREZENTACJA PRAC NA FORUM KLASY

Grupy pokazują efekty swojej pracy, opowiadając o realizacji zadania. Można zadać dzieciom pytania pomocnicze: Co było dla Was największym wyzwaniem? Jak sobie z nim poradziliście? Z czego jesteście najbardziej zadowoleni?

PODSUMOWANIE

Nauczyciel/-ka dziękuje klasie za lekcję i wyjaśnia, w jaki sposób przygotowane kolaże staną się wiadomością dla kosmitów (np. pojawią się na klasowej gazetce albo zdjęcia prac zostaną opublikowane na stronie internetowej szkoły). Na zakończenie prowadzący/-ca pyta uczniów, jakie pytania oni chcieliby zadać kosmitom. Pomysłem na kontynuację zajęć na kolejnej godzinie lekcyjnej może być napisanie listu do mieszkańców innej galaktyki.

O AUTORCE:

Agata Szulc-Woźniak – literaturoznawczyni, nauczycielka języka polskiego. W 2022 r. obroniła z wyróżnieniem doktorat na poznańskiej polonistyce, nagrodzony I miejscem w konkursie Inki Brodzkiej-Wald. Publikowała m. in. w „Ruchu Literackim”, „Narracjach o Zagładzie” i „Kontekstach Kultury”. Niedawno wydała edycję odnalezionych przez siebie wierszy Joanny Pollakówny („Wieczność dopełni”, Warszawa 2023).

STACJA Q67DX4,
DATA: III|I|:{"'"~~~~"|||

[data niezrozumiała]

DRODZY MIESZKAŃCY TRZECIEJ PLANETY,

OBSERWUJEMY WAS OD DŁUŻSZEGO CZASU
Z MIĘDZYGALAKTYCZNEJ STACJI MONITORUJĄCEJ.
JESTEŚMY KOSMICZNYMI PODRÓŻNIKAMI, KTÓRZY
ODWIEDZAJĄ CIEKAWY MIEJSCA WE WSZECHŚWIECIE.
POCHODZIMY Z ۰|۰۰۰۰-۰|

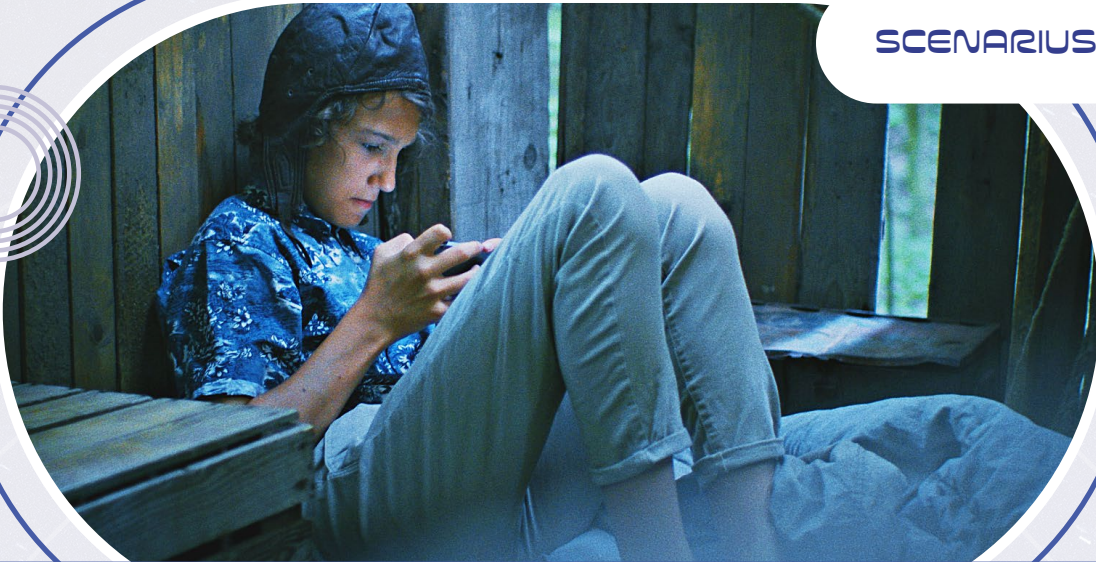
[fragment nieczytelny]

WASZA PLANETA WYDAJE SIĘ BARDZO RUCHLIWA. DUŻO
SIĘ TU DZIEJE, A WY WCIAŻ GDZIEŚ SIĘ SPIESZYCIE. CIEKAWI
NAS, CZYM SIĘ ZAJMUJECIE I DLACZEGO POŚWIĘCACIE
NA TO PRAWIE CAŁY OBRÓT PLANETY WOKÓŁ WŁASNEJ
OSI. CHCIELIBYŚMY WAS ODWIEDZIĆ, ALE NIE WIEMY,
CZY BĘDZIE TO BEZPIECZNIIE I CZEGO MOŻEMY SIĘ
SPODZIEWAĆ. BĘDZIEMY WdzięcZNI ZA PRZYGOTOWANIE
KRÓTKIEGO PRZEWODNIKA TRZECIEJ PLANECIE.

POZDRAWIAMY,

—|—>:-

[podpis nieczytelny]

HEJ! ODŁĄCZ SIĘ OD SIECI! ZACIĘŁA KAPIBARA! SCENARIUSZ LEKCJI WYCHOWAWCZEJ

AUTORKA: Monika Szulkowska

GRUPA WIEKOWA:

klasy 4-8 szkół podstawowych

PRZEDMIOT:

lekcja wychowawcza

CZAS REALIZACJI:

jedna godzina lekcyjna

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- ▶ Uświadomienie uczniom znaczenia komunikacji i współpracy.
- ▶ Pokazanie, że można połączyć zadania offline i online.
- ▶ Doskonalenie krytycznego myślenia (przy wyszukiwaniu wiadomości w sieci).
- ▶ Integracja zespołu klasowego i ćwiczenie umiejętności pracy w grupie.

CELE OPERACYJNE:

uczeń/uczennica:

- ▶ potrafi współpracować w grupie i negocjować,
- ▶ potrafi wyszukiwać potrzebne informacje w Internecie lub odwołać się do swojej wiedzy,
- ▶ pracuje nad integracją sensoryczną oraz motoryką małą,

- ▶ potrafi uzasadniać swoje zdanie,
- ▶ potrafi radzić sobie z presją czasu.

FORMY I METODY PRACY:

metoda stacji, elementy arteterapii (projektowanie i tworzenie mandali oraz domku dla zwierzątka), pogadanka mająca na celu ocenę lekcji

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE:

- ▶ list (**zał. 1**), karta pracy zwierzęta i tropy (**zał. 2**), numery zadań (**zał. 3**), polecenia (**zał. 4**), dróżka (**zał. 5**) – do wydrukowania w dowolnej liczbie egzemplarzy,
- ▶ skrzynka i materiały, które pomogą wykonać mandalę, np. piasek, ryż, fasola, sól, mazaki, klej, kisiel,
- ▶ papierowa torba z kartonem, patyczkami, liśćmi, korą, kamykami, klejem,
- ▶ maszyna do pisania, kartki lub zamiennie pieczątki z literami,
- ▶ maskotka kapibary lub inna maskotka – trzeba wtedy odpowiednio zmienić temat i treść listu; opcjonalnie może to również być wydrukowane zdjęcie zwierzęcia).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

...

WSTĘP

Nauczyciel/-ka wcześniej przygotowuje salę. Ustawia stoliki tak, aby powstało miejsce do pracy dla pięciu grup. Każda grupa zostaje oznaczona numerami od 1-5 (numery w załączniku). Prowadzący/-ca w widocznym miejscu ustawia tajemniczą skrzynkę. Na tablicy zapisuje polecenie 1 – otwórz skrzynkę, uważaj to może być pułapka.

WSKAZÓWKA:

Informacja o pułapce wywoła emocje, uczniowie będą bali się otworzyć skrzynkę, ale znajdzie się z pewnością jakiś chętny.

○ LIST

W skrzynce uczniowie znajdują list.

Drodzy uczniowie klasy,

wykradliśmy [kapibarę] – ulubione zwierzątko nastolatków i dzieciaków. Jest miłe, słodkie i lubiane przez wszystkich... Macie szansę je odzyskać, ale nie ma nic za darmo. Czas biegnie nieubłagalnie, macie tylko 40 minut na wykonanie 5 zadań. Połączcie się mądrze w grupy i wspólnie zmierzcie się z przygotowanymi wyzwaniami. Jeśli wykonacie zadania poprawnie – [kapibara] Fiona będzie uratowana!

Porywacze

Uczniowie łączą się w grupy i ruszają do stolików wykonywać zadania.

WSKAZÓWKA:

Uczniowie mogą sami utworzyć grupy lub możemy wykorzystać internetowe narzędzie Classroomscreen, które po wprowadzeniu imion dzieci automatycznie połączy je w zespoły.

○ ZADANIA

ZADANIE 1

Fiona uwielbia wszystko, co piękne. Zachwyćcie ją i wykonajcie piękną mandalę. Wykorzystacie do tego przygotowane przedmioty: piasek, ryż, fasolę, sól, mazaki oraz klej.

Nie wiecie, co to jest mandala... cóż, to nie nasz problem... musicie sobie poradzić.

WSKAZÓWKA:

Uczniowie mogą spytać nauczyciela, co to jest mandala lub poszukać informacji w sieci. Jeśli korzystają z Internetu, powinni mieć na to określony czas, np. 1 minutę.

ZADANIE 2

Gluty – każdy je lubi. W pojemniku ukryły się leśne zwierzęta. Waszym zadaniem jest wyłowić je, oczyścić i przykleić na karcie pracy w odpowiednim miejscu. Następnie przyporządkujcie odpowiednie ślady zwierzętom. Nie znacie śladów... cóż, to nie jest nasz problem, musicie sobie poradzić.

WSKAZÓWKA:

Zamiast karty pracy z gotowymi śladami, w starszych klasach można zaproponować uczniom, aby narysowali tropy zwierząt.

Nauczyciel/-ka drukuje zdjęcia zwierząt leśnych: wilka, niedźwiedzia, lisa, dzika i sarnę, laminuje je i umieszcza w misce z kisiem. Uczniowie wyławiają zwierzęta – oczyszczają je mokrymi chusteczkami oraz przyklejają na kartę pracy obok odpowiednich tropów. Zamiast laminowanych obrazków można użyć figurek zwierząt wypożyczonych ze świetlicy lub przyniesionych wcześniej przez uczniów.

ZADANIE 3

Fiona musi mieć miejsce do życia. Z dostępnych, ukrytych w papierowej torbie przedmiotów zróbcie jej szałas/stodołę, w której zamieszka. Pamiętajcie, że Fiona jest malutka, ma 16 cm długości, 8 cm wysokości i 6 cm szerokości. Fiona jest też estetką, zbudujcie jej piękny domek. Koniecznie podpiszcie go jej imieniem.

Torbę z kartonem, patyczkami laryngologicznymi, liśćmi, trawą, korą, kamyczkami oraz klejem (może być klej na gorąco) prowadzący/-a chowa pod biurkiem nauczyciela. Uczniowie muszą ją odnaleźć.

WSKAZÓWKA:

Jeśli mamy problem z ozdobieniem domku darami lasu, możemy zastąpić je watą, pociętymi na drobne paski kolorowymi kartkami, guzikami czy zakrętkami do butelek.

ZADANIE 4

Musicie wyteńczyć umysł. Jeśli rozwiążecie zagadki, to pierwsze litery słów utworzą imię osoby, która uprowadziła Fionę. Podejdźcie do niej, a powie Wam, co należy robić dalej.

ZAGADKI NAUCZYCIEL/-KA UKŁADA SAMODZIELNIE:

- ▶ **Stolicą którego kraju jest Skopje?** (Macedonia)
- ▶ **Jak nazywamy wytrawne pieczywo o średnicy kilkunastu centymetrów (12–17 cm), posypane makiem, solą, sezamem lub innymi posypkami?** (Obwarzanek)
- ▶ **Przetłumacz na język angielski słowo „never”.** (Nigdy)
- ▶ **Uzupełnij tytuł wiersza Jana Brzechwy „Tańcowała z nitką”.** (Igła)
- ▶ **Jak ma na imię król Anglii?** (Karol)
- ▶ **Co w mitologii greckiej było uważane za pokarm bogów, który dawał im nieśmiertelność i wieczną młodość?** (Ambrozja)

Hasło: Monika

(zagadki należy ułożyć samodzielnie tak, aby pierwsze litery ułożyły się w imię nauczyciela lub nauczycielki)

Grupa, która pierwsza wykona zadania, podaje hasło – już wiadomo, kto jest w posiadaniu Fiony. To jeszcze nie koniec zabawy. Nauczyciel/-ka mówi, że zanim uwolni Fionę, musi sprawdzić poprawność wykonania zadań. Jeśli okaże się, że uczniowie popełnili jakiś błąd, będzie można wykupić maskotkę. Wylosowanych pięciu uczniów przejdzie „nóżkową” drogę, którą nauczyciel/-ka rozłoży na korytarzu.

Jeśli uczniowie wykonają poprawnie wszystkie zadania, dróżka będzie zadaniem dodatkowym dla wylosowanych osób.

ZADANIE 5

Wiecie, co to za urządzenie? Tak, to maszyna do pisania. Waszym zadaniem jest napisanie na niej tekstu piosenki o kapibarze Fionie. Tekst ma się składać z jednej czterowersowej zwrotki i dwuwersowego refrenu. Nie wiecie, co to wers i zwrotka? Cóż, to nie nasz problem, radźcie sobie, jak umiecie. Wybierzcie melodię, może będziecie mogli zaśpiewać ją Fionie, jeśli ją uratujecie.

WSKAZÓWKA:

Maszynę do pisania można zastąpić pieczętkami z literami, wtedy polecenie będzie brzmiało tak:

W pudełku macie pieczętki z literami. Waszym zadaniem jest z ich pomocą napisać tekst piosenki o kapibarze Fionie. Tekst ma się składać z jednej czterowersowej zwrotki i dwuwersowego refrenu. Nie wiecie, co to wers i zwrotka? Cóż, to nie nasz problem, radźcie sobie, jak umiecie. Wybierzcie melodię, może będziecie mogli zaśpiewać ją Fionie, jeśli ją uratujecie.

Opcjonalne zadanie do wykonania to kodowanie. Nauczyciel/-ka przygotowuje zakodowany obrazek zwierzątka na kartce w kratkę. Uczniowie rozkodowują go, kolorując odpowiednie kratki, np. A7 zielony, A12 czerwony itp.

○ PODSUMOWANIE

Pod koniec lekcji uczniowie odpowiadają na pytania:

Jak się bawili? Czy czują satysfakcję z wykonanych zadań? Co sprawiło, że czuli się podczas lekcji dobrze/źle? Jak oceniają lekcję w skali od 1-10? Czy chcieliby w przyszłości podejmować podobne wyzwania?

W ostatniej części zajęć nauczyciel/-ka uświadamia uczniów, że większość zadań wykonali bez używania Internetu, współpracując, komunikując się i dążąc do wspólnego celu. Prowadzący/-ca podkreśla, że klasa dobrze się bawiła. Maskotka kapibary Fiony (lub innego zwierzątka) zostanie w klasie, a mandala zawiśnie na tablicy jako herb klasy.

○ AUTORCE:

Monika Szulkowska – nauczycielka dyplomowana języka angielskiego i polskiego, oligofrenopedagożka pracująca z dziećmi w spektrum oraz zagrożonymi defaworyzacją społeczną, trenerka edukacyjna NODN Progresfera. Organizowała wiele ogólnopolskich wydarzeń edukacyjnych, m.in. Noc Belfrów, Egzaminocki czy Konferencje z cyklu Współpraca Rodzi Różnorodność. Jest twórczynią, koordynatorką i wykładowczynią programu studiów podyplomowych dla nauczycieli „Edukacja, terapia i wsparcie osób w spektrum autyzmu”. Współtworzyła Kujawsko-Pomorski Klub Kreatywnego Nauczyciela. Jest ambasadorką Wiosny Edukacji i aplikacji Wakelet, a prywatnie – mamą Igora w spektrum oraz żoną bluesmana, którą relaksuje gotowanie, podróże oraz kolorowanki dla dorosłych.

ZAŁĄCZNIK 1

DROGIE UCZENNICE! DRODZY UCZNIOWIE!

**WYKRADLIŚMY KAPIBARĘ – ULUBIONE
ZWIERZĄTKO NASTOLATKÓW I DZIECIAKÓW.
JEST MIŁE, SŁODKIE I LUBIANE PRZEZ
WSZYSTKICH... MACIE SZANSĘ JE ODZYSKAĆ,
ALE NIE MA NIC ZA DARMO. CZAS BIEGNIĘ
NIEUBŁAGANIE, MACIE TYKO CZTERDZIEŚCI
MINUT NA WYKONANIE PIĘCIU ZADAŃ.
POŁĄCZCIE SIĘ MĄDRZE W GRUPY I WSPÓLNIE
ZMIERZCIE SIĘ Z PRZYGOTOWANYMI
WYZWANIAMIS. JEŚLI WYKONACIE ZADANIA
POPRAWNIE, KAPIBARA FIONA BĘDZIE
URATOWANA!**

~~PORYWACZE~~

ZAŁĄCZNIK 2

Wklej zwierzęta w odpowiednie miejsca i podaj ich nazwy.

.....

.....

.....

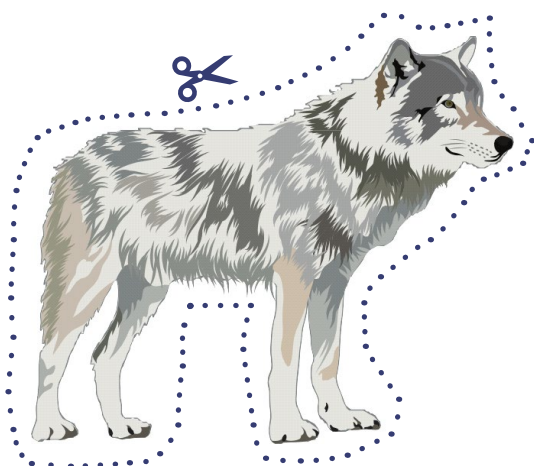
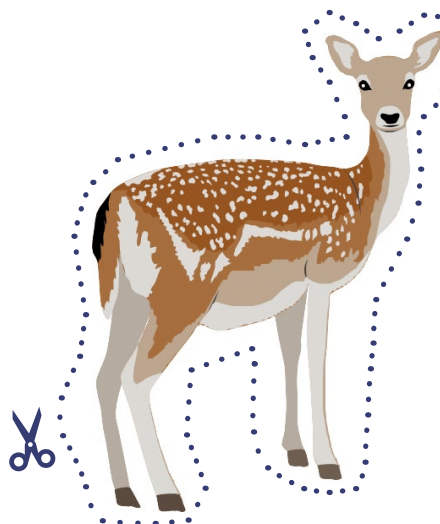
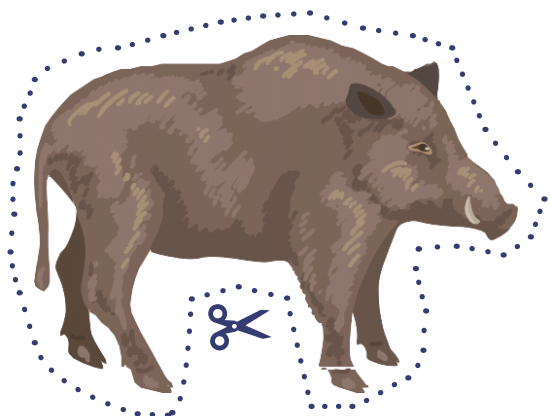

.....

.....

Zwierzęta do wycięcia ✂

ZAŁĄCZNIK 3

Numery zadań

ZADANIE

ZADANIE

ZADANIE

ZADANIE

ZADANIE

ZAŁĄCZNIK 4

Fiona uwielbia wszystko, co piękne. Zachwyćcie ją i wykonajcie piękną mandalę. Wykorzystacie do tego przygotowane przedmioty: piasek, ryż, fasolę, sól, mazaki oraz klej.

Nie wiecie, co to jest mandala... cóż, to nie nasz problem... musicie sobie poradzić.

Gluty – każdy je lubi. W pojemniku ukryły się leśne zwierzęta. Waszym zadaniem jest wyłowić je, oczyścić i przykleić na karcie pracy w odpowiednim miejscu. Następnie przyporządkujcie odpowiednie ślady zwierzętom. Nie znacie śladów... cóż, to nie jest nasz problem, musicie sobie poradzić.

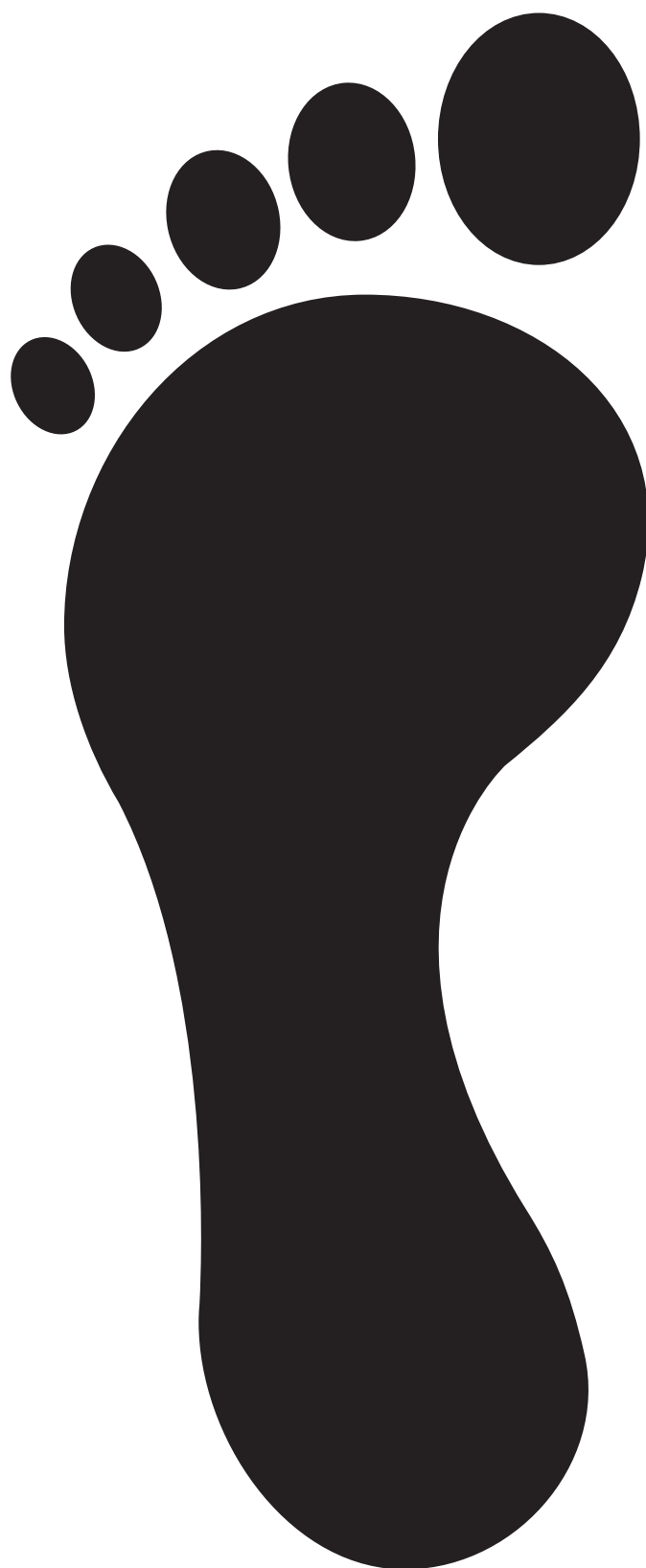
Fiona musi mieć miejsce do życia. Z dostępnych, ukrytych w papierowej torbie przedmiotów zróbcie jej szałas/stodołę, w której zamieszka. Pamiętajcie, że Fiona jest malutka, ma 16 cm długości, 8 cm wysokości i 6 cm szerokości. Fiona jest też estetką, zbudujcie jej piękny domek. Koniecznie podpiszcie go jej imieniem.

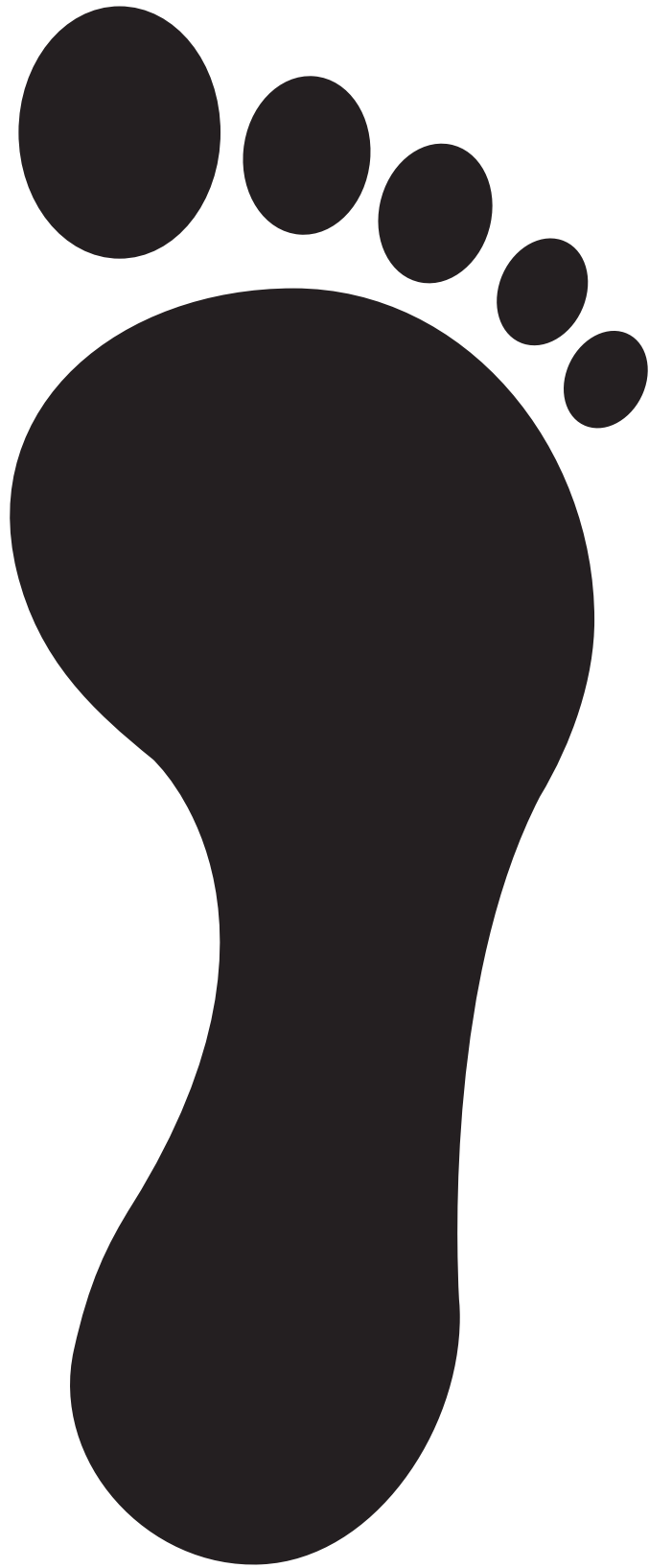
Musicie wyteńczyć umysł. Jeśli rozwiążecie zagadki, to pierwsze litery słów utworzą imię osoby, która uprowadziła Fionę. Podejdźcie do niej, a powie Wam, co należy robić dalej.

Wiecie, co to za urządzenie? Tak, to maszyna do pisania. Waszym zadaniem jest napisanie na niej tekstu piosenki o kapibarze Fionie. Tekst ma się składać z jednej czterowersowej zwrotki i dwuwersowego refrenu. Nie wiecie, co to wers i zwrotka? Cóż, to nie nasz problem, radźcie sobie, jak umiecie. Wybierzcie melodię, może będziecie mogli zaśpiewać ją Fionie, jeśli ją uratujecie.

W pudełku macie pieczątki z literami. Waszym zadaniem jest z ich pomocą napisać tekst piosenki o kapibarze Fionie. Tekst ma się składać z jednej czterowersowej zwrotki i dwuwersowego refrenu. Nie wiecie, co to wers i zwrotka? Cóż, to nie nasz problem, radźcie sobie, jak umiecie. Wybierzcie melodię, może będziecie mogli zaśpiewać ją Fionie, jeśli ją uratujecie.

ZAŁĄCZNIK 5

OPRACOWANIE:
Zespół Edukacji Ferment Kolektiv

KOREKTA:
Agata Szulc-Woźniak
Jagoda Roszak

OPRACOWANIE GRAFICZNE:
Adam Romel

